

Vesna Lamza Posavec

METODOLOGIJA DRUŠTVENIH ISTRAŽIVANJA: TEMELJNI UVIDI

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2021., 336 str.

ISBN: 978-953-7964-75-7

Djelo pruža detaljan uvid u metodologiju znanstvenih istraživanja. Već se iz samog sadržaja vide brojne metodološke teme koje su obrađene u ovoj knjizi. Gotovo svi naslovi i podnaslovi navedeni su u sadržaju, što knjigu čini vrlo preglednom i praktičnom. Znanstvenici i istraživači u svakom trenutku mogu pronaći metodu ili pojašnjenja metodološkog pristupa koji su im potrebni za kreiranje dizajna ili provedbu istraživanja.

Uvodni dio knjige upućuje na obilježja i važnost znanstvenih istraživanja i metoda. Zašto bi se kao istraživači i znanstvenici trebali odlučiti za znanstveni pristup? Argumentacija se nalazi u podcrtanim riječima koje pojašnjavaju istraživanje kao „planirano, sustavno, kontrolirano, iskustveno i kritičko ispitivanje pojava“ (16). Uz to, autorica naglašava važnost znanstvene metode jer je empirijska, sustavna, kumulativna, planirana i iskustvena za razliku od preostalih metoda spoznavanja svijeta (17-18).

Pojašnjeni su pristupi induktivne i deduktivne metode te pregledno navedeni nedostaci i prednosti jednog i drugog pristupa. Nadalje, u knjizi se opisuju različite vrste istraživanja pa tako možemo razlikovati istraživanja prema osnovnome cilju koja su u načelu orijentacijska, deskriptivna ili eksplanacijska. S druge strane, autorica razlikuje znanstvena i stručna istraživanja s obzirom na spoznajni domet. Uzevši u obzir vremensku komponentu, razlikuje transverzalna i longitudinalna istraživanja te zaključuje kako se istraživanja mogu kategorizirati i s obzirom na istraživački predmet te stoga mogu biti disciplinarna, interdisciplinarna i specijalistička.

Sljedeće se poglavlje bavi fazama istraživanja. Od početne do posljednje faze. Autorica navodi fazu konceptualizacije kao temeljnu i početnu točku nakon koje slijedi operacionalizacija i na kraju realizacija istraživanja. Vrlo detaljno i precizno pojašnjeni su koraci u konceptualizaciji istraživanja. Od samog definiranja predmeta i svrhe istraživanja, pregleda literature i teorijskog utemeljenja, definiranja cilja istraživanja, oblikovanja hipoteza do definiranja varijabli i njihova međuodnosa. Nadalje, operacionalizaciju istraživanja prikazuje kroz odabir metoda i tehnika koje odgovaraju postavkama iz faze konceptualizacije istraživanja. Dodatna je pažnja usmjerena na razgraničenje kvalitativnih i kvantitativnih metoda ukazujući time na svrhu njihove primjene.

Posebna je pozornost u fazi operacionalizacije posvećena glavnim metodama društvenih znanosti. Njih autorica dijeli na *field*-metode odnosno istraživanja u stvarnom životnom okruženju i *desk*-metode kao istraživanja za stolom. Među *field*-metodama detaljno su opisane sljedeće metode: opažanje, intervju, fokus-grupe, anketa i eksperiment.

Metoda opažanja je opisana s obzirom na ulogu istraživača i njegovo sudjelovanje te su navedene prednosti i ograničenja primjene takve metode u društvenim znanostima. Intervju je definiran kao metoda koja se može razlikovati prema svrsi, obliku i načinu primjene. Također detaljno je razrađen pristup pripreme intervjua, uspostave kontakata s ispitanicima i vođenja samog intervjua. Pojašnjene su sve ostale popratne stavke provedbe intervjua kao što je bilježenje podataka, odnosno transkripti razgovora. Sadržaj je dodatno osuvremenjen s mogućnostima provedbe individualnih intervjua putem interneta. Kod metode fokus-grupa osobit je naglasak stavljen na izbor ispitanika, odnosno plani-

ranje uzorka, kao i na broj fokus-grupa koje su potrebne da bi se zadovoljila svrha i cilj istraživanja. Dodatno je pojašnjena uloga moderatora i način vođenja razgovora. Uz to su prikazani nedostaci i prednosti fokus-grupa. Također je opisano kako primijeniti metodu na internetu.

Anketa je predstavljena u širokom kontekstu povijesnoga razvoja i provedbi nekih od najpoznatijih anketnih istraživanja poput ankete u listu *The Literary Digest* iz 1936. godine (117). Uz sve prednosti i nedostatke upotrebe anketne metode, dodatno su pojašnjeni pristupi sastavljanja anketnih upitnika i o čemu sve treba voditi računa (sadržaju pitanja, formulaciji pitanja, jednoznačnosti pitanja, razdvajanju višestrukih pitanja, dužini upitnika, kako pripremiti uvodni dio upitnika itd.). Dodatno su opisane tehnike anketiranja pa čitatelji mogu saznati sve o pristupu u provođenju terenske ankete, doznati kako pripremiti pisanu i telefonsku anketu. Uz to su objašnjene ankete putem interneta i miješane anketne tehnike.

U knjizi su razrađeni osnovni pojmovi i eksperimentalni nacrti koji omogućuju bolje razumijevanje primijene eksperimenta kao metode u društvenim istraživanjima.

Od *desk*-metoda naglasak je stavljen na analizu arhivske građe i analizu sadržaja. Navedeni su nedostaci i prednosti takvih vrsta analiza. Posebno je opisana analiza sadržaja, njezin razvoj, vrste analiziranog sadržaja, ciljevi i svrha. S fokusom na kvantitativnu analizu sadržaja, pojašnjeno je kako se definira jedinica analize, postavlja analitička matrica i provodi analiza.

Knjiga daje uvid u načine i mogućnosti uzorkovanja. Opisan je postupak koji uključuje prije svega odabir ciljane populacije iz koje će se definirati osnovni skup i okvir za izbor uzorka. Što se tiče izbora uzorka, autorica razlikuje dvije osnovne vrste uzoraka, a to su probabilistički i neprobabilistički uzorak. Među probabilističkim uzorcima opisani su jednostavni slučajni, slučajni sustavni, slučajni stratificirani i klaster-uzorak. Dok su od neprobabilističkih uzoraka pojašnjeni kvotni uzorak, prigodni ili raspoloživi uzorak i uzorak dobrovoljaca, namjerni uzorak, pseudoslučajni uzorak i uzorak „snježne grude“.

Faza realizacije također je potanko obrađena. Razrađuje se postupak prikupljanja podataka, pojašnjava na koji način napraviti kvantitativnu i kvalitativnu obradu podataka te na kraju kako prikazati rezultate istraživanja. Nadalje, u završnim poglavljima pojašnjeno je kako vrednovati rezultate uzevši u obzir mogućnosti pogreške i pristranosti istraživača te koja su temeljna etička načela u provođenju znanstvenih istraživanja.

Metodologija društvenih istraživanja: temeljni uvidi izvrstan je priručnik za svakog znanstvenika i istraživača društvenih znanosti. Predstavlja sveobuhvatan pregled glavnih metoda i metodoloških pristupa u društvenim istraživanjima. Knjiga je korisna za studente na svim razinama studija koji imaju u planu dizajnirati i provoditi istraživanja.

Hrvoje Jakopović

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu